

Poštšina plačana v gotovini.

Cena 2-50 Din.

DRAMA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI 1935/36

Kako zabogatiš

Premijera 9. novembra 1935

IZHAJA ZA VSAKO PREMIJERO

UREDNIK : J. VIDMAR

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja za vsako premijero

Premijera 9. novembra 1935

G. B. Shaw: „Kako obogatiš“

(Dramatski prvenec)

Prav za prav G. B. Shaw ni bil več mlad, ko je napisal svojo prvo dramo »Kako obogatiš«, ki je izšla leta 1892. pod svetopisemskim naslovom »Widower's Houses«. Bilo mu je že šestintrideset let. Tedaj je bil že čislán in uvaževán kritik, znan politični agitator, publicist, sugestiven govornik. Kot človek, kot osebnost je bil že docela izdelán. Kot pisec dveh romanov, kot duhovit kritik je tudi že izkazal svoje pisateljske posebnosti in moč, ki se je očitovala posebno v njegovem logičnem, racionalno grajenem, duhovito superiornem in satiričnem dialogu.

Zato tudi njegov dramatski prvenec nikakor ne učinkuje kot prvenec. V njem je že vsa zrelost, so že vse odlike pa tudi vse pomanjkljivosti poznejšega mojstra in satirika. V tem prvem delu je že zaobsežen ves pisateljev nazor, ves njegov pogled na svet in na družbo.

Ko je sestavljal mladi, revolucionarni Irec svoje prve dialoge, je vladala v angleški družbi devetdesetih let silna prosperiteta viktorijanizma. Ta prosperiteta, ki se je oslanjala predvsem na britanski svetovni imperij, se je izražala v ogromnem profitarstvu, v neskrupuloznem kopičenju denarja, v vampirskem izsesavanju socialno šibkejših plasti. skratka: v najbrezvestnejši izrabi in zlorabi kapitalističnega ustroja. In mladi pisatelj, ki je bil že od svoje rane mladosti socialist fabijevske smeri, je takoj uvidel, kaj je njegovo poslanstvo, poslanstvo dramatika, ki naj kaže družbi in svetu v jarki in jedki luči lice in obraz. Kritik po svojem pravem, najbistvenejšem zvanju, ki je ocenjeval doslej predvsem tvorbe človeškega duha, je videl, da mu je kot dramatik ocenjevati tvorbe človeškega življenja na vsem prostranem polju sožitja družbe, njene lažne morale, njene samogoltnosti, njenih laži, krivic in zmot. Videl je, da kot dramatični pisatelj, ki hoče in mora biti človeško pravičen, ne more in ne sme naskakovati in bičati predvsem oseb in posameznikov, ki so bolj ali manj skorajda kot žrtve samo

zapleteni v vseobči vrtinec in je njih borba pogosto zgolj nekaka samoobramba v nečloveškem metežu izrabljanja in zatiranja šibkejših, notranje manj odpornih ali pa tudi čistejših slojev in razredov, marveč da je njegova naloga, kazati na vir tega nečloveškega početja, na bolne in nevzdržne izrodke ustroja in sistema samega. Boj kapitalu, je zato vrhovno načelo fabijevca in misleca Shawa, pa tudi dramatika in pesnika Shawa. Ne revolucionarno-udarni socializem, temveč fabijevsko-kunktatorski, ki svojega protivnika z oprezanjem izpodlezuje in zasleduje, da ga bo naskočil, kadar pride čas. Kazati v umetniški formi, v ostrem in duhovitem paradoksu, v železni logičnosti odurne spake in potvorbe, nečloveške krivice in zločine mogočnega protivnika, ga izkarikirati in osmešiti pred družbo in ljudmi, da bi se osvestili do pameti ter iskali bolj smotrne ureditve svojega življenja, to je — grobo povedano — umetniško-utilitaristični nazor dramskega kritika Shawa.

In s prebistrim pogledom se je na značilen način lotil mladi kritik s svojim ostrim, pronikavim duhom že takoj v svojem prvem dramatičnem delu ravno najneproduktivnejše in zato najabsurdnejše panoge kapitalizma: hišnega lastništva.

Gospod Sartorius, parvenij, sin perice, a zdaj že popoln angleški gentleman in — kajpada — londonski občinski svetnik, si je pridobil nekaj hiš v londonskih predmestjih, nekaj tistih ogromnih, črnih, napol podrtih stanovanjskih kasaren, v katerih prebivata beda in obup z vsemi mogočimi življenjskimi brodolomci, izrinjenci in zatiranci — nekaj hiš vdov in sirot, ki tvorijo v velemestih, kakršen je London, najizdatnejši vir dohodkov. Z vso brutalno neizprosnostjo človeka, ki je sam nekoč občutil strahoto in sramoto bede, gladu in ponižanja, stiska po svojem agentu Lickcheesu iz teh vdov in sirot še zadnji vinar najemnine, pa naj se ga še tako neizbrisno držita njih solza in kri. Hiš ne daje popravljati, kajti to bi pomenilo zvišanje najemnine, ki bi je ti siromaki ne zmogli. Zato tudi na sirov način odpusti svojega agenta samo zato, ker je dal vstaviti nekaj novih stopnic, ki jih bodo ti stanovalci porabili za polena. A gospod Sartorius ima hčer, ki jo je vzgojil za odlično damo in ki jo na svojem zabavnem potovanju po Reni zaroči z mladim doktorjem medicine Harryem Trenchem, precej idealnim, a tudi nekolikanj naivnim mladeničem. Ko ta mladi gentleman, nečak aristokratke Lady Roxdalove, ki ima sicer sam hipoteko na Sartoriusovem zemljišču, zve, odkod premoženje njegovega bodočega tasta, ne mara sprejeti njegovega denarja in razdre svojo zaroko s ponosno Blanko. Toda časi so se med tem spremenili, Lickcheese, nekdanji neizprosni in naposled do obupanosti ponižani Sartoriusov priganjač, se je v svojem nekdanjem poslu marsičesa naučil od svojega mojstra in je med tem obogatel na nekoliko spodobnejši, a zato tem bolj prebrisan in sleparski način. Ustanovil je družbo, ki

ne eksistira. Ta družba kupuje in najema svoje prostore v prav takih podrtijah, kakor so Sartoriusove, a o katerih na skrivnosten način dožene, da se bodo v najkrajšem času podrle, ker se bodo na njih mestu izpeljale nove ceste, nove prometne žile in jih bo morala mestna občina bogato odkupiti. Take nove ceste se bodo trasirale tudi v predmestjih, kjer stoje zdaj Sartoriusove kasarne. S to vestjo prispe Lickcheese k Sartoriusu in privede s seboj tudi lastnika hipoteke, doktorja Trenchu. In glej, sporazumejo se, da bodo dali stare podrtije, ki so bile kot stanovanjske kasarne »sramota človeštva« in so donašale kar najvišje dohodke, temeljito popraviti in preurediti v dostojna človeška bivališča — zakaj? Ker bo pač mestna občina tako plačala znatno višjo odškodnino, nego bi jo plačala za neke napol razpadle brloge. Ko se tudi mlademu doktorju razprše njegovi moralni pomisleki in se pobota s ponosno Blanko, je kupčija sklenjena in — tako se dela denar, tako se bogati! —

Z neko suhotno, trpko in bridko ironijo je prežeto to Shawovo delo. Bujno in živo, iskreče se v duhovitosti in sarkazmu. Logično do kraja dognano, z ostro in prodirno, samosvojo karakterizacijo oseb, z brezhibno umetniško konstrukcijo. Pa vendar: Nekaj nepotešljivega kakor malone vsa Shawova dela ostavlja ta duhoviti disput v današnjem gledalcu. Kajti — kje je tu izhod? Vsi moralni in socialni ugovori in pomisleki mladega doktorja so v primeri z logično neizpodbitnimi in neoporečnimi izvajanjem gospoda Sartoriusa samo otroško-trmasto upiranje in nebogljen jadikovanje, ki ne more absurdnih krivic tega sveta in njegovih hijen niti za las spremeniti. Kje je tu stvariteljski klic novega človeka, kje izhod iz zadušnega zraka, kje pot v bodočnost? Kje globlji pogled res velikega umetnika, ki vsepravično tehta dobo in čas, a kj hkrati pod nagnito in varljivo lupino današnjosti že preroško sluti obrise porarajočega se sveta? Vse samo razum, oster in hladen kot britev, paleč v svoji neizprosni ostrini, pesniško kreativen razum, a vendar razum z obema svojima neizbežnima posledicama: skepso in resignacijo. Tudi ob tem prvem dramatskem nastopu B. G. Shawa je kakor ob vseh njegovih poznejših nastopih v zametku že očitna ta fabijevsko-kunktatorska poteza njegove narave.

F. A.

Iz dnevnika

V jeseni leta osemindvajsetega sem se mudil v Draždanih. Videl sem v gledališču več predstav, ki so mi vse pustile velik vtis, toda čisto poseben doživljaj mi je bilo dvoje oper: Gluckova »Orfej in Evridika« in Křenekov »Jonny svira«. Vendar ta doživljaj ni nastal iz te ali one opere same, marveč šele iz primerjave ali boljše rečeno iz čudnega srečanja dveh tako različnih del, različnih ne samo po dobi nastanka, marveč tudi po vred-

nosti in pomembnosti. Ko sem po Glucku slišal »Jonnyja«, sem si bil popolnoma na jasnem bodisi glede njegove muzikalne vrednosti, bodisi glede naivnosti njegovega simbolično alegoričnega libreta. Toda ko sem odhajal od predstave, sem bil vendarle nenavadno razvnet in vznemirjen. To ni bilo ogorčenje, kakor ga je doživel marsikdo, ki pobožno in spoštljivo ljubi muziko in opero. Nasprotno, bila je neke vrste simpatija, neka zadoščenost, ki mi ni bila takoj razumljiva.

Kaj je bilo na stvari? V operi običajno nastopajo, če že ne božanstva in pravljica bitja, pa vsaj silni in daljni junaki in junaške žene, kakršnih ni in kakršnih menda nikoli ni bilo. Bore se za strast in ljubezen, za pravico in resnico, za svobodo in ponos in sferah, ki niso le časovno, marveč tudi po vseh svojih razsežnostih in življenjskih oblikah daleč stran od dejanskega življenja, pa bodisi, da so nad njimi. »Jonny« je stopil s teh višin ali daljav na zemeljska tla in vrhu tega v čas, ki ga občutimo kot našega. Prvič v življenju sem pri tem delu videl v nedostopnih in odmaknjenih dvorih opere preprosto, neposredno sodobno življenje, v kakršnem sem živel sam in z njim se je vtihotapila v zvoke visokih čustev in strasti melodija sodobne čustvene in življenjske problematike, četudi je bila morda še plehka ali banalna. Današnji dan je vlomil, vdrl v zaprti svet in človek, ki je živ del tega današnjega dne, se je veselil tega dogodka, videl je v prizorih na odru nekako samega sebe in je bil veselo zavzet nad dejstvom, da vidi v operi, če že ne resnične problematike današnjega časa, pa vsaj neke življenjske oblike, v katerih živi in ki jih z vso sodobnostjo vred ustvarja tudi on.

Ta doživljaj in še marsikateri kasnejši, me je uveril, da je sodobnost s svojimi edinstvenimi oblikami in s svojo problematiko važen činitelj v gledališču, ki hoče prav in uspešno vršiti svojo kulturno nalogo. Nedvomno je, da so klasična dela temelj vsakega tehtnega repertoarja; toda prav tako nedvomno je, da so dela z živo sodobno problematiko popolnoma utemeljeno in upravičeno tista privlačna moč, ki zanesljivo ustvarja stik med gledališčem in občinstvom. Vsak čas ustvarja svoje življenjske oblike in ima svojo posebno ali vsaj na poseben način zastavljeno problematiko. In vsi časi so imeli in tako ima tudi današnji potrebo — videti v delih svojih sodobnikov samega sebe v vsej svoji edinstvenosti. Ta potreba ni nič manj velika in spoštovanja vredna kakor želja, gledati v delih velikih genijev senco in lik — človeka. Gledališče, ki ne bi upoštevalo obeh zahtev, bi si izpodrezalo korenine.

J. Vidmar.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Zupančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

KOLINSKA
CIKORIJA

je naš

pravi

d o m a č i
i z d e l e k

Kje kupim najboljše in najcenejše moške in deške obleke domačega izdelka?
Pri tvrdki

OLUP JOSIP, Ljubljana
STARI TRG 2

Velika zaloga sukna, kamgarnov iz priznanih tuzemskih in inozemskih tovarn. Obleke se izvršujejo tudi po naročilu in konkurenčnih cenah.
Velika zaloga moškega perila iz lastne tovarne Triglav

TELEFON 35-61

Smučarsko opremo

po najnižjih cenah in v kvalitetnem blagu Vas postreže

KOLB & PREDALIČ
Kongresni trg 4

Kako z bogatiš

Igra v treh dejanjih. Spisal Prevedel Fran Albrecht.

Režiser in scenograf: ing. arch. Bojan Stupica.

Sartorius	Cesar
Blanche, njegova	Severjeva
Dr. Harry Trend	Jan
William de Bur	Daneš
Lickcheese	Sancin
Sobarica	Slavčeva
Natakar	Pianecki
Nosač	x x x

Športni obleki g. Cesarja in g. Daneša je dobavil »Fraka« . Fraka g. Sancina in g. Jana izdelal atelje »Tekavec«, Rimska cesta. Severjeve atelje »Ž. Sever«.

Blagajna se odpre ob pol 20.

20.

Konec ob pol 23.

Parter: Sedeži I. vrste	Din 28.—
„ II. - III. vrste	26.—
„ IV. - VI. „	24.—
„ VII. - IX. „	22.—
„ X. - XI. „	20.—
„ XII. - XIII. „	18.—

Lože v parteru	100.—
„ v I. r	100.—
„ balkonske	70.—
Dodatni ložni	20.—
„	20.—
„	15.—

Balkon: Sedeži I. vrste	Din 20.—
„ II. „	16.—
Galerija: „ I. „	14.—
„ II. „	12.—
„ III. „	10.—
Galerijsko stojišče	2-50
Dijaško stojišče	5.—

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagajni gledališču od 10. do do pol 1. in od 3. do 5. ure

Predpisana taksa za penzo vračunana v cenah

Predno si nabavite radio aparat si oglejte
zalogo

PHILIPS

RADIO

aparatom, pri zastopstvu

H. SUTTNER

Ljubljana, Aleksandrova 6

TELEFON ŠTEV. 34-70

Ugodni plačilni pogoji
Predvajanje brezobvezno in brezplačno
Prodaja na obroke

PHILIPS

NAJVEČJA
RADIOINDUSTRIJA SVETA

